

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
«Η ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΛΗΘΟΥΣ ΣΤΑΥΡΟΥ»
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ, 14-10-2012

Κύριε Δήμαρχε, κύριε Γενικέ Πρόξενε, κυρία Γενική, κύριε Γενικέ Επιμελητή του Μουσείου του Λούβρου, κυρίες Διευθύντριες των άλλων τεσσάρων Μουσείων της κοινής δράσης των 5Μ, αγαπητοί προσκεκλημένοι, αγαπητοί συνάδελφοι, κυρίες και κύριοι,

«Έργα τέχνης από το Λούβρο στη Θεσσαλονίκη». Η κίνηση αυτή των πέντε Μουσείων που τελεί υπό την αιγίδα της Πρεσβείας της Γαλλίας στην Ελλάδα και του Γαλλικού Ινστιτούτου Ελλάδος, πραγματοποιείται στο πλαίσιο της συνεργασίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού με το Μουσείο του Λούβρου, σε συνέχεια της εξαιρετικά επιτυχημένης έκθεσης που πραγματοποιήθηκε στο μουσείο της γαλλικής πρωτεύουσας για την Αρχαία Μακεδονία και το Βασίλειο του Μεγάλου Αλεξάνδρου με έργα από μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους της Μακεδονίας (Οκτώβριος 2011-Ιανουάριος 2012), και εντάσσεται στις δράσεις για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και τα 47α ΔΗΜΗΤΡΙΑ που διοργανώνει ο Δήμος Θεσσαλονίκης.

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού έχει τη χαρά να υποδέχεται, πιθανότατα πίσω στην πόλη αρχικής προέλευσής της, ένα από τα εμβληματικά εκθέματα του Μουσείου του Λούβρου, τη *Λειψανοθήκη του Αληθούς Σταυρού* της Jaucourt-πόλης κατάληξής της πριν την εισαγωγή της στο Μουσείο το 1915, ένα αληθινό αριστούργημα αργυροχρυσοχοΐας, 12ου – 13ου αι., την οποία ανακρατούν δύο άγγελοι γοτθικής τέχνης σε βάση, μεταγενέστερη προσθήκη του 14ου αι.

Με αφορμή και κεντρικό έκθεμα το ανωτέρω έργο, ιδιαίτερης θρησκευτικής και καλλιτεχνικής αξίας, υφάνθηκε πάνω στην αρχική ιδέα του αρχαιολόγου Σταμάτη Χονδρογιάννη, προϊσταμένου του Τμήματος Μουσειογραφικών Μελετών και Καλλιτεχνικού Σχεδιασμού Εκθέσεων του Μουσείου μας, η ιστορία του Σταυρού στη Δύση και την Ανατολή, σε μια περιοδική έκθεση που θα φιλοξενηθεί για περισσότερους από τρεις μήνες στη Θεσσαλονίκη, στο πλαίσιο μεταξύ άλλων και του επετειακού εορτασμού των εκατό χρόνων από την απελευθέρωση της πόλης.

Σύμφωνα λοιπόν με το μουσειολογικό σκεπτικό η έκθεση διαρθρώνεται με βάση τις έννοιες του τίτλου της: «*Σταυρός – λειψανοθήκη – Αληθής Σταυρός*» σε τρεις

ενότητες οδηγώντας τον επισκέπτη σταδιακά και αποκαλυπτικά στο σημείο κορύφωσης, όπου βρίσκεται το κεντρικό έκθεμα, η λειψανοθήκη με στόχο να τονιστεί αφενός η ιερότητα του έργου και αφετέρου η καλλιτεχνική αξία του ως «κόσμημα - έργο τέχνης». Η πρώτη ενότητα, μέσα από τέσσερις υποενότητες, εισάγει τον επισκέπτη στην έκθεση πληροφορώντας τον για το σύμβολο του σταυρού από την προχριστιανική εποχή και την έννοια της σταυροθήκης – λειψανοθήκης, με ειδική αναφορά στις βυζαντινές λειψανοθήκες, στις οποίες εντάσσεται και αυτή του Λούβρου. Στη δεύτερη ενότητα, μέσα από ισάριθμες υποενότητες, ο επισκέπτης ξεναγείται στην καλλιτεχνική ζωγραφική απόδοση της ιστορίας του *Αληθούς Σταυρού* (*Leggenda della vera Croce*) στην θρησκευτική τέχνη της Δύσης και του *Τιμίου Σταυρού* στην αντίστοιχη της Ανατολής, ανακαλύπτοντας θέσεις, συνθέσεις και αντιθέσεις, μέσα από τους σημαντικότερους και ολοκληρωμένους εικονογραφικούς κύκλους του θέματος. Πρόκειται για τα έργα του Piero della Francesca στο ναό του Αγίου Φραγκίσκου στο Arezzo της Τοσκάνης (λίγο πριν το 1466) και του συρο – ορθόδοξου ζωγράφου Φίλιππου Γούλ στο ναό του Τιμίου Σταυρού στο Αγιασματί της Κύπρου (1494) αντίστοιχα. Ο επισκέπτης στη συνέχεια περνά στην τελευταία ενότητα, όπου του αποκαλύπτεται το κύριο έκθεμα, η λειψανοθήκη του Λούβρου, σε συνδυασμό με μια μεταβυζαντινή εικόνα ανάλογης θεματικής και συμβολικού περιεχομένου, που προέρχεται από τη Συλλογή του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού και παρουσιάζεται για πρώτη φορά.

Για την κατανόηση των θεματικών αξόνων και εννοιών το κύριο φιλοξενούμενο έκθεμα πλαισιώνεται από αντικείμενα – εκθέματα βυζαντινών, μεταβυζαντινών χρόνων αλλά και σύγχρονων έργων (εικόνες με θέματα συμβολικά και εικονιστικά από την ιστορία του Σταυρού και των πρωταγωνιστών της, σταυρούς επιστήθιους και λιτανείας, εγκόλπια, λειψανοθήκες, φυλακτά, αντικείμενα καθημερινής χρήσης, είδη ένδυσης και καλλωπισμού) που προέρχονται από ελληνικές συλλογές, όπως από το ίδιο το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, τη Συλλογή του Λαογραφικού Μουσείου του Α.Π.Θ., τις ιδιωτικές συλλογές των Γεωργίου Τσολοζίδη, Γεωργίου Πηλιχού, Αρσέν και Ρουπέν Καλφαγιάν, Βασίλη Νικόλτσιου, Κωνσταντίνου Ζέρβα, Άρη Μπασμαδέλη και Άννας Βιλδιρίδη - Μακρή. Τα παραπάνω, ο μεγαλύτερος αριθμός των οποίων παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό, σε συνδυασμό με ανάλογο εποπτικό υλικό, που υπομνηματίζει και επεξηγεί, στοχεύουν στην παρουσίαση της ευρείας χρήσης του Σταυρού ως

κατεξοχήν χριστιανικού συμβόλου στη διαχρονία και τη σημασία του τόσο στην καθημερινότητα των ανθρώπων, όσο και σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Μέσα από τα παραπάνω τεκμαίρεται εκ νέου η κοινή θρησκευτική και πολιτισμική ρίζα της Χριστιανικής Ευρώπης, όπως αποκρυσταλλώνεται στο φιλοξενούμενο μοναδικό έκθεμα, στη βυζαντινή λειψανοθήκη του Λούβρου, σύμβολο ένωσης και εντέλει συμφιλίωσης των ομόθρησκων λαών. Την έκθεση συνοδεύει επιστημονικός κατάλογος δίγλωσσος (ελληνικά – γαλλικά).

Η κίνηση αυτή των πέντε μουσείων της Θεσσαλονίκης, στην οποία εντάσσεται και η έκθεση «Η λειψανοθήκη του Αληθούς Σταυρού» στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, υλοποιήθηκε με την ενθάρρυνση και υποστήριξη της Γενικής Γραμματείας Πολιτισμού του ΥΠΑΙΘΠΑ και προσωπικά της Γενικής Γραμματέως κ. Λίνας Μενδώνη, την οποία ευχαριστούμε θερμά και από τη θέση αυτή για την καθοριστική συμβολή της στην υλοποίηση του όλου εγχειρήματος, και με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και του στελεχιακού έμπυχου δυναμικού τους, σε εποχές δύσκολες, με αποκλειστικό οδηγό το κέφι για δημιουργία και δουλειά. Το Λούβρο λοιπόν στη Θεσσαλονίκη. Θερμές ευχαριστίες εκφράζουμε σε όλους τους συνδιοργανωτές φορείς και συντελεστές των εκθέσεων για την άψογη συνεργασία και το άρτιο αποτέλεσμά τους. Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τους συνεργάτες από το Μουσείο του Λούβρου και ιδιαίτερα τον επιμελητή κ. Durand που μετέφερε το έκθεμα και συνέγραψε το σχετικό λήμμα του καταλόγου, το Δήμο Θεσσαλονίκης, τον Δήμαρχο κ. Γ. Μπουτάρη και τον Αντιδήμαρχο Πολιτισμού κ. Σπύρο Πέγκα, τον Γάλλο Γενικό Πρόξενο και Διευθυντή του Γαλλικού Ινστιτούτου κ. Christophe Le Rigoleur και την κ. Μ. Πάσχου για τη συνολική υποστήριξη και τη γαλλική μετάφραση, την Εφορεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Arezzo, την Ιερά Μητρόπολη Μόρφου, το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου, το Λαογραφικό Μουσείο του Α.Π.Θ., τους συνεργάτες του Μουσείου μας, τον επιμελητή Τμηματάρχη κ. Σταμάτη Χονδρογιάννη, τους αρχαιολόγους της ομάδας εργασίας Ευαγγελία Αγγέлку, Παναγιώτη Καμπάνη, Νίκο Μπονόβα, Μαρία Πολυχρονάκη, την αρχιτέκτονα μηχανικό Σίσσυ Καραδημητρίου, οι οποίοι σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ολοκλήρωσαν με επιτυχία τη δράση, τους τεχνικούς που υλοποίησαν το στήσιμο της έκθεσης, Γιώργο Αλεξανδρή, Δημήτρη Ζίγκα, Παναγιώτη Κατσουλέα, Γιάννη Λαγό, Λάζαρο Μανινή, Γιώργο Μαντζούκα, Βασίλη Ρέμβο, τους συντηρητές Δημήτρη Βλάσση, Δήμητρα Δροσάκη, Δήμητρα Λαζίδου, Κυριάκο Μαθιό και

Μάγδα Μουρατίδου, που μερίμνησαν για την παρουσίαση και συντήρηση των εκθεμάτων, την αρχαιολόγο – μουσειολόγο Κατερίνα Μπιλιούρη για τα θέματα επικοινωνίας και προβολής, τους συντελεστές του επιστημονικού, συνοδευτικού καταλόγου, που αποτελεί συλλογικό έργο, οι περισσότεροι από τους οποίους συνεργάστηκαν και για την υλοποίηση της έκθεσης, τους γραφίστες και τον εκδότη για το αποτέλεσμα και την ευγενική υποστήριξη και ιδιαίτερα τους συλλέκτες που μας παραχώρησαν αντικείμενα προς έκθεση.

Πριν κλείσω να ευχαριστήσω επίσης τους φίλους μουσικούς, το χορωδιακό σχήμα CANTUS FIRMUS που θα απολαύσουμε στη συνέχεια σε ρεπερτόριο προκλασικής μουσικής. Αποτελούνται από τους Νατέλα Ιντσουάιντσε σοπράνο, Ηλέκτρα Κόντογλου σοπράνο, Μαρία Σίμου μέτζο σοπράνο, Χρήστο Γεωργουδάκη τενόρο, Γιάννη Γεωργουδάκη μπάσο. Σας ευχαριστώ.